

دروس هشتم

(درس خوب بـ همدلی و همراهی)

دوس
بر

پاره‌ای از آتش،^۱

ترنگ تراز هر چیز،^۲

شمیری زیا اماز هر آلو^۳

نرمیک تراز نخواهد،^۴

برترین اندونخه و سریا،^۵

عامل زنده شدن روح و روان انسان^۶

به نظر شما توصیف‌های ستون اول درباره چه چیز یا چه کسی است؟

توصیف‌های ستون دوم چه؟

انتخاب سرنوشت‌ساز

انتخاب دوست در دوران نوجوانی، اهمیت و حساسیت بالایی دارد. این اهمیت به دلیل است:

اول آنکه در سنین بلوغ، عواطف انسانی در حال رشد و شکوفایی است و برقراری پیوند دوستی در این دوران به این شکوفایی کمک می‌کند و باعث پرورش عواطف نوع دوستی و محبت ورزی می‌شود. دوم آنکه وقتی علاقه قلبی بین دو دوست ایجاد می‌شود، آن دو، از صفات و حالات همیگر تأثیر می‌بینند. میزان این اثرپذیری در دوران نوجوانی بسیار بالا و گاه به حدی است که شخص می‌کوشد مانند دوست خود حرف بزند و مثل او انتخاب و زندگی کند.

البته این اثرپذیری بسیار آرام و تدریجی است؛ به گونه‌ای که گاه حتی خود انسان نیز متوجه آن نمی‌شود و به مرور به همنگی کامل با دوستانش می‌انجامد. مام علی درباره این اثرپذیری می‌فرماید: **((از دوستی با افراد فاسد بپرهیز که وجودت ناخودآگاه، ناپاکی و بدی را از آنان می‌رباید؛ در حالی که تو از آن بی‌خبری.))**

بالا بودن میزان تأثیری که دوستان بر اخلاق و رفتار ما می‌گذارند، اهمیت دقت در انتخاب دوستان را به خوبی آشکار می‌کند. پس شایسته است دوستان خود را با معیارهایی انتخاب کنیم که در نهایت باعث رشد و پیشرفت اخلاقی و فکری ما شود. با برخی از این معیارها در کتاب سال هفتم آشنا شدیم؛ مواردی همچون اهل نماز و نیکی بودن، صداقت و راستگویی و وفای به عهد. این بار نیز با

۱- بخار الانوار، ج ۷۴، ص ۱۹۸.

مراجعه به قرآن کریم و سخنان پیشوایان، با برخی ویژگی‌های دیگر دوست خوب آشنا می‌شویم. با تفکر در کلمات این راهنمایان در می‌باییم دوست واقعی آن کسی است که :

✓ ۱- اهل فکر و اندیشه باشد^۱ (سرمه ام ام دا خل که)

یکی از معیارهای مهم در انتخاب دوست این است که شخصی را که به دوستی انتخاب می‌کنیم، عاقل باشد. دوست خردمند و دوراندیش، ما را در گرفتن تصمیمات درست، کمک می‌کند و خطر قرارگرفتن در مسیرهای نامناسب را از ما دور می‌کند. چنین دوستی، بدون فکر و اندیشه راهی را پیش‌پای دوست خود نمی‌گذارد و اگر خودش نیز تواند دوستش را راهنمایی کند، او را به سمت مشورت با افراد آگاه و مطلع سوق می‌دهد.

سنیجه: سوال فرادر:

(از سوی دیگر، دوستی با افراد نادان؛ یعنی کسانی که کارهای خود را نه بر اساس فکر و اندیشه بلکه بر مبنای احساسات و هیجانات زودگذر انجام می‌دهند، ضررهای زیادی برای ما به همراه دارد. این افراد با دادن مشورت‌های غلط و نادرست به دوستان خود، زمینه‌های انحراف و لغش آنان را فراهم می‌آورند.)

برای همین، در روایات توصیه شده است که از دوستی با فرد نادان پرهیز کنیم، زیرا او می‌خواهد که به نفع شما قدمی بردارد؛ ولی به علت نادانی، مایه زیان و ضرر شما می‌شود.^۲

دوستی با مردم دانانکوست دشمن دانا به از نادان دوست
دوشمن دانا بلندت می‌کند بر زمینت می‌زند نادان دوست

۲- اهل گناه نباشد و از گناه دیگران نیز ناراحت شود^۳

دوری کردن از گناهان و آلودگی‌های اخلاقی یکی دیگر از ویژگی‌های مهم دوست خوب است. متأسفانه برخی انسان‌ها به گناه و زستی و بی‌بندوباری عادت فرداند و با هر کس دیگر که دوست شوند، او را نیز تحت تأثیر خلق و خوی ناشایست خود قرار می‌دهند. به همین دلیل حضرت علی علیه السلام دوستی با این گونه افراد را به شدت منع کرده است :

حَفْرَتْ حَفْرَهُ (۴) : (رَهْرَهْ دَوْرَهْ بَا هَلْ كَنَاهْ :

«سزاوار و شایسته نیست که مسلمان با افراد بی‌بندوبار رفاقت کند زیرا او کارهای

زشت خود را زیبا جلوه می‌دهد و دوست دارد که دوستش همنگ او باشد^۱.

رَهْرَهْ دَوْرَهْ كَهْ مَلْ كَمْسِيرْ زَهْرَالَوْدَ اَسَهْ :

پس هرگاه دیدید که دوستان به راحتی کناهان خود را برای شما تعریف می‌کند و شما را نیز به انجام آن یا همراهی با خود دعوی می‌کند، یا اگر دیدید وقتی اشتباه یا گناهی مرتکب می‌شوید، دوستان با خنده از شما می‌گذرد و حتی شما را به ادامه آن کار تشویق می‌کند، باید بدانید که وی دوست مناسبی نیست. این افراد در روایات به شمشیری زهرالود تشبیه شده‌اند که اگرچه ظاهرشان براق و زیباست؛ اما بسیار خطناک‌اند.

چون بُسِّ اَبْلِيسِ آدمِ روَى هَسْ
پسِ هَرَدَتِي شَاءِيدَ دَادَ دَسْ

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ می‌فرماید:

«محبوب‌ترین دوستانم نزد من بُسی است که عیب‌های مرا به من هدیه دهد».^۵

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي أَتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا وَ مَنْ گوید ای کاش با پیامبر [و دین او] همراه می‌شدم.

يَا وَيْلَتِي لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا
وَاي بر من، کاش فلان شخص را به عنوان دوست
خود انتخاب نم کرد، هر چو
لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الدِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي
او مرا از یاد خدا گمراه کرد، پس از آنکه آن [یاد خدا]
به من رسیده بود.

حدود و وظایف دوستی

حفظ دوستی از پیدا کردن دوست مشکل تر است. پایداری رابطه دوستی و رسیدن به ثمرات و نتایج آن بستگی به رعایت برخی از حدود و انجام وظایف متقابل دارد.

برخی از این **حدود و وظایف دوستانه: دور!**

۱- احترام به دوست : اگرچه بین دوستان نزدیک باید صمیمیت حکم فرما باشد؛ اما در هر حال باید به شخصیت همیگر احترام گذارند و از محدوده ادب و اخلاق خارج نشوند. **مام علی** می فرماید :

به اتكای رابطه صمیمانه و دوستانه، حق برادرت را ضایع مکن؛ زیرا این عمل رابطه دوستی را از بین می برد و کسی که حقش را ضایع ساخته ای، دیگر دوست تو نخواهد ماند.

نام ناپسند نهادن، مسخره کردن، شوخی های آزاردهنده، استفاده بیش از حد و بدون اجازه از وسائل دوستان، از مواردی است که پیوند دوستی را سست می کند

۲- میانه روی در دوستی : لازمه دوستی پایدار، رعایت میانه روی است. گاه شیفتگی فوق العاده به دوست باعث می شود که حدود دوستی رعایت نشود و همین مسئله مشکلاتی را برای ما به وجود می آورد.

میانه روی در دوستی را باید در چند مورد به خوبی رعایت کرد :

الف) پرهیز از گفتن تمامی اسرار به دوست : در عین اعتماد به دوست، نباید همه اسرار زندگی خود را به او بگوییم. چه بسیار اتفاق افتاده است که دوستی‌ها به هم می‌خورد و افراد به افسای اسرار دوست خود اقدام می‌کنند. حضرت علی علیه السلام می‌فرماید :

محبت خود را ثار دوست کن، و در عین حال به طور مطلق به او اعتماد مکن.

همان‌گونه که می‌خواهی با تو رفتار نماید با او رفتار کن، اما همه اسرارت را با او درمیان مگذار.^۱

ب) نداشتن توقع بی‌جا از دوست : نباید انتظار داشته باشیم دوست ما هرگونه خواسته‌ما را برآورده سازد و یا همواره برای ما فدایکاری کند و به خاطر ما از همه چیز خود بگذرد. برخی از افراد، توقع ایشاره و فدایکاری یک‌طرفه از دوست خود دارند؛ تا جایی که انتظار دارند در هر امر باطل و ناحقی هم از آنان حمایت کند. امام علی علیه السلام می‌فرماید :

کسی که از دوست خود جز فدایکاری انتظار ندارد، همواره [از او] خشمگین و ناراحت است.^۲

ج) پرهیز از علاقه افراطی : دوستی‌های دوران نوجوانی، ممکن است به سرعت به علاقه‌های بسیار شدیدی تبدیل شود. این نوع علاقه‌های افراطی موجب اضطراب و پریشانی خاطر می‌شود و آرامش زندگی انسان را برهمنمی‌زند؛ زیرا فرد همواره نگران از دست دادن دوست خود یا دور شدن از اوست.

۱۲۳